

Concert zondag 13 december 2009

The Hague String Variations

Hotel NH Sparrenhorst, Nunspeet

Inhoud

- 2 Programma 13 december 2009
- 3-4 The Hague String Variations
- 5-6 Toelichting door Leo van Wijk
  - a Agenda seizoen 2009/10
  - b Contactadressen en concertlocaties
  - c Bestelformulier abonnementen

randmeer
concerten

6e Randmeerconcert - seizoen 2009/2010
zondag 13 december 2009 14.00 uur
Hotel NH Sparrenhorst - Nunspeet

The Hague String Variations

Lisanne Soeterbroek - viool, Clara Kim - viool, Stephanie Steiner - altviool,
Hannah Shaw - altviool, Clotilde Lacroix - cello, Esther Torrennga - cello

Felix Mendelssohn-Bartholdy
(1809-1847)

Strijkkwintet nr 1 A gr.t. op. 18 (1826 herzien 1832)
Allegro con moto
Intermezzo, Andante sostenuto
Scherzo. Allegro di molto
Allegro vivace

Richard Strauss
(1864-1949)

Sextet uit Opera "Capriccio" (1940-43)

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski
(1840-1893)

Strijksextet c kl.t. "Souvenir de Florence" (1890)
Allegro con spirito
Adagio cantabile e con moto
Allegretto moderato
Allegro vivace

Richard Strauss

Peter Iljitsj Tsjaikovski

The Hague String variations

In de zomer van 2007, na het volgen van een intensieve kamermuziekcursus bij Susanne van Els en het geven van concerten in de Gelderse Muziek Zomer (NJO Summer Academy), besloten zes studenten van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag een nieuw ensemble op te richten: **'The Hague String Variations'**.

Een internationaal ensemble, met als basis een strijksextet (2vl, 2vla, 2vcl), dat opgesplitst kan worden in alle mogelijke combinaties van solospeler tot volledig sextet. Deze flexibiliteit geeft THSV de mogelijkheid een grote variëteit aan te bieden binnen hun programmering met een veelzijdig palet aan klankkleuren. De leden van THSV komen uit Nederland, Amerika, Slowakije en Frankrijk en volgden allen hun Masteropleiding aan het Koninklijk Conservatorium, bij Vera Beths (viool), Ron Ephrat (altviool) en Michel Strauss (cello).

THSV trad op tijdens de Haagse Muziek Driedaagse 2007 in de Nieuwe Kerk en was te bekijken in het programma 'Vrije geluiden' van de VPRO. In april 2008 bezochten zij de prestigieuze kamermuziekcursus IMS Prussia Cove in Cornwall en hadden daar les van Peter Cropper. In de NJO Summer Academy 2008 werd THSV gecoacht door Vera Beths en Reinbert de Leeuw in Schönbergs Verklärte Nacht. Zij brachten dit en andere werken ten gehore in de Gelderse Muziek Zomer 2008.

In september 2008 trad The Hague String Variations op in de Anton Philips Zaal in Den Haag en dit werd live uitgezonden door Radio West. Ook is het sextet uitgekozen voor de serie Debuut 2008/2009, waarbij zij in januari 2009 een tour maakte langs alle bekende kleine zalen in Nederland. Op het programma stonden o.a. het sextet van Schulhoff en Schönbergs Verklärte Nacht.

Het sextet wordt gecoacht door Susanne van Els, altvioliste van het Schönbergensemble en Ron Ephrat, aanvoerder altviolen bij het Rotterdam Philharmonisch Orkest en werkte reeds samen met musici als Pierre Woudenberg (klarinet), Ying Lai Green (contrabas) en Libia Hernandez (contrabas).

Violiste **Lisanne Soeterbroek** (23 mei 1984), geboren in Limbricht (Zuid-Limburg) studeerde bij Coosje Wijzenbeek & Vera Beths op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In juni 2008 sloot zij haar Master examen af met een 10 met onderscheiding.

Lisanne won diverse prijzen, o.a. bij 'Internationaler Wettbewerb für Violine' 2001 en The International Music Contest "Provincia di Caltanissetta" for Chamber Music 2003, Sicilië. Ze was winnaar van 't Sjenkske 2006, in Limburg de belangrijkste cultuurprijs voor jong muzikalent. In 2007 was zij finaliste bij het Nationaal Violconcour Oskar Back en even later werd haar de Kersjes van de Groenekan Prijs 2007 toegekend. Lisanne was Young Artist in Residence van de Gelderse Muziekzomer 2008.

Lisanne gaf recitals in binnen- en buitenland, waaronder in Japan, India, Abu Dhabi, Belgrado, Duitsland, Denemarken en Ghana. Ook soleerde ze met vele orkesten onder andere in Nederland, Duitsland en Zwitserland. Op haar veertiende maakte ze haar debuut in de Grote Zaal van het Concertgebouw met het violconcert van Khatchaturian. Lisanne is vanaf mei 2009 aanvoerder 2e violen bij het Nederlands Kamer Orkest.

The Hague String Variations

Violiste **Clara Kim** (17 juli 1983), geboren in Dayton (Ohio, USA) sloot in april 2009 haar Masteropleiding af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Vera Beths. In 2006 sloot Clara Kim een dubbel Bachelor programma af in Boston. Aan de New England University behaalde zij haar diploma viool bij Eric Rosenblith, Magna Cum Laude studeerde zij af aan de Tufts University in Engelse Literatuur. Clara soleerde met het Rotterdam Kamerorkest in het dubbelconcert van Schnittke en speelde vele kamermuziekconcerten in Boston. Regelmatig speelt zij strijkkwartet met leden van de Boston Symphony Orchestra. Ze was concertmeester van het New England Conservatory's Commencement Concert 2006 en het Koninklijk Conservatorium Orkest Den Haag. Als aanvoerder speelde ze in het NEC's Chamber Orchestra and Sinfonietta en zij remplaceerde in het Schönberg Ensemble. Clara volgde masterclasses bij o.a. Anner Bylisma, Mauricio Fuks, Ivry Gitlis en Philippe Graffin.

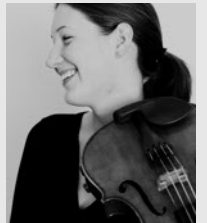
Altvioliste **Stephanie Steiner** (15 maart 1982) werd geboren in Amsterdam. Zij studeerde viool bij o.a. Coosje Wijzenbeek, Maarten Veeze en Theodora Geraedts. Ze studeerde aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Mieke Biesta waar ze in mei 2006 haar bachelor-diploma behaalde. In 2009 sloot zij haar master-opleiding altviool af bij Ron Ephrat aan ditzelfde conservatorium. Stephanie soleerde in 2005 en 2006 met verschillende orkesten. Zij voerde werken uit als Poème van Ernest Chausson en het vioolconcert van Max Bruch. In 2007 soleerde zij met violiste Lianne Soeterbroek in Mozart's Sinfonia Concertante, begeleid door het Atheneum Kamer Orkest o.l.v. Bas Wiegers. Stephanie remplaceert in het Residentie Orkest, het Rotterdam Philharmonisch Orkest en het Schönberg Ensemble. Naast het vele spelen heeft zij een bloeiende lespraktijk met jong talent. Stephanie bespeelt een altviool gebouwd door Ronald de Jongh, Amsterdam 2004, haar ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Celliste **Clotilde Lacroix** (1 maart 1985), geboren in Lyon (Fr.) sloot in 2009 haar Masteropleiding af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Michel Strauss. Zij speelde op vele festivals zoals l'Abbaye de Fontfroide (solo) en Montflaquin (kamermuziek). Ze was solocellist van het UNESCO Orchestra in Parijs en maakte een opname van Ten Preludium in nauwe samenwerking met de componiste Sofia Gubaydulina. Clotilde studeerde kamermuziek repertoire bij Nicolas Dautricourt en Florin Szigeti (Enesco Quartet) en volgde masterclasses bij Yovan Markovitch (Ysaye Quartet), Bernie Greenhouse (Beaux-Arts Trio), Anner Bijlsma and Lluís Claret. Onlangs won zij de stageplek bij het Residentie Orkest in Den Haag en maakte zij een opname van Penderecki's 'Per Slava'.

De Amerikaanse violiste **Hannah Shaw** geniet van het ontdekken van een grote verscheidenheid aan muzikale genres en speelstijlen. Met diverse ensembles zoals het Asko Schönberg Ensemble en het New Juilliard Ensemble speelde zij eerste uitvoeringen van verschillende muziekstukken. Ze nam deel aan het Juilliard Focus! Festival en de Museum of Modern Art (New York) Summergarden. Zij studeerde barokviool bij Robert Mealy. Hannah vervangt tijdens het concert de vaste altvioliste Veronika Lenártová, die vanaf september 2009 altvioliste is bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Esther Torrenga studeerde bij Fred Pot en Monique Bartels aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. In haar derde jaar studeerde zij als uitwisselingsstudent enkele maanden aan het Royal Northern College of Music te Manchester bij Nicholas Jones. Nadat Esther in 2004 haar Bachelor diploma behaalde, studeerde zij in Parijs aan het Conservatoire National de Région Boulogne-Billancourt bij Michel Strauss. Zij sloot haar studie aldaar af met een Premier Prix à l'unanimité. Vervolgens studeerde Esther verder bij Michel Strauss aan het Koninklijk Conservatorium, waar zij in 2008 haar Master diploma behaalde. Als soliste speelde zij o.a. de Rococo Variaties van Tsjajkovski, het dubbelconcert van Brahms en het celloconcert van Dvorak. Met verschillende kamermuziekensembles speelde Esther in onder anderen de Kleine Zaal van het Concertgebouw, het Muziekgebouw aan 't IJ en de Dr Anton Philipszaal. Esther vervangt tijdens dit concert cellist Adrien Chossin.

Toelichting

Het Mendelssohnjaar (Mendelssohn werd 200 jaar geleden geboren) loopt ten einde en op de valreep kunnen we vandaag nog genieten van een vroeg kamer-muziekwerk. Zijn eerste strijkkwintet schreef hij in 1826 op 17-jarige leeftijd, kort na voltooiing van het Octet en net voor de ouverture Midzomernachtsdroom.

Felix Mendelssohn-Bartholdy werd geboren in een rijke Protestants-Joodse familie, waar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van zijn buitengewoon muzikaal talent optimaal waren. Na de eerste pianolessen van zijn moeder vervolgde hij op zevenjarige leeftijd de pianostudie in Parijs bij Marie Bigot. In 1817 keerde hij terug naar Berlijn en kreeg daar compositieles van Carl Friederich Zelter, een groot Bach kenner en een goede vriend van Goethe.

Gezicht op Florence, aquarel van Felix Mendelssohn

Felix werd streng opgevoed in een sfeer van voortdurende arbeidzaamheid en om zijn zwakke gezondheid te verbeteren moest hij veel aan sport doen. Hij had een privé-orkest ter beschikking om het dirigeren te leren. Zijn eerste symfonie componeerde hij toen hij 15 jaar was, maar twee jaar daarvoor had hij al zijn piano-kwartet opus 1 geschreven. Mendelssohn ontwikkelde zich niet alleen tot een uitnemende musicus, maar was ook een begaafde schilder en tekenaar met grote belangstelling voor wetenschap en techniek, wijsbegeerte, theologie en geschiedenis. In 1827 schreef hij zich in aan de universiteit in Berlijn om daar geschiedenis- en filosofiecolleges van Hegel te volgen.

Het eerste strijkkwintet opus 18 voltooide hij in 1826, maar zes jaar later paste hij de compositie aan. Getroffen door de dood van de violist Eduard Rietz, die de eerste uitvoering van het kwintet had verzorgd, schrapte Mendelssohn het derde deel (Menuett) en verving dit ter nagedachtenis aan Rietz door het huidige Intermezzo Andante sostenuto. Bovendien wisselde hij de volgorde van de twee middendelen om.

Wanneer u het openingsconcert in dit seizoen gemist hebt kunt u nu alsnog luisteren naar de Sextet Ouverture uit de opera Capriccio van Richard Strauss. De toelichting die Wouter Molendijk schreef voor het concert van 19 september 2009 neem ik graag over:

Richard Strauss (niet te verwarren met de geniale walsenkoning Johann, geen familie) is voor mij een man met drie gezichten. Als jonge componist schreef hij heftige symfonische gedichten als Don Juan, Ein Heldenleben en Also sprach Zarathustra. Als opera-componist schreef hij nog heftiger opera's als Salomé, Electra en Die Frau ohne Schatten, naast een luchtige Rosenkavalier.

Als liederencomponist behoort hij tot de allergrootsten, met als hoogtepunt aan het einde van zijn leven de Vier letzte Lieder. (Als u die niet kent, dan raad ik u van harte de CD aan met de sopraan Kiri Te Kanawa, waarop ook andere schitterende liederen staan.) Kamermuziek schreef Strauss alleen toen hij jong was. Daaronder zijn goede werken, met name de vioolsonate en de cellosonate.

De heftige opera's en symfonische gedichten kunnen alleen maar heftig blijven als er ook afwisseling is met verstilde passages.

Die bereikte Strauss door het orkestrale geweld af te wisselen met op kamermuziek lijkende passages (bijvoorbeeld het graflied in Zarathustra).

Toelichting

In zijn laatste opera *Capriccio* (uit 1941, één bedrijf, Strauss was toen 78 jaar oud) begint hij zelfs met een stuk kamermuziek. In de opera strijden een componist en een dichter over wat belangrijker is in een opera: het woord of de muziek. Strauss schrijft in een brief: "Eerst de woorden, dan de muziek (Wagner) of eerst de muziek en dan de woorden (Verdi) of alleen woorden en geen muziek (Goethe) of alleen muziek en geen woorden (Mozart) om maar een paar kreten te noemen. Daartussen zijn er natuurlijk nog vele stijlen en varianten."

Het was een favoriet onderwerp van Strauss, het lijkt een vreselijk saai onderwerp voor een opera, maar wat een prachtige muziek maakt hij ervan. De opera begint met een strijksextet dat ergens achter de coulissen aan het repeteren is. Dat sextet van ruim 10 minuten zullen wij beluisteren. Met deze muziek wordt de sfeer gezet voor het vervolg.

Tsjaikovski heeft een betrekkelijk klein oeuvre kamermuziek nagelaten. Drie strijkkwartetten, een pianotrio, enkele pianostukken, een aantal liederen veelal op teksten van Tolstoi en het prachtige strijksextet "Souvenir de Florence" dat vandaag zal klinken.

Tijdens zijn verblijf in Georgië in 1887 had hij de grote lijnen voor een nieuw kamermuziekwerk op papier gezet. Deze schetsen nam hij mee naar Italië in 1890. Aan zijn broer Modest schreef hij dat een sextet met twee violen, twee altviolen en twee celli een vorm was waarmee hij niet goed bekend was. "Ik wil geen stuk schrijven en dat geschikt maken voor een sextet, maar ik wil echt een sextet schrijven met zes autonome stemmen". Wanneer je bedenkt hoe moeilijk het al is om voor vier verschillende stemmen te schrijven dan laat het zich gemakkelijk raden dat de problemen voor zes stemmen immens zijn. In juli 1890 schrijft Tsjaikovski aan zijn beschermvrouw Madame von Meck: "Ik ben er erg trots op het grote probleem opgelost te hebben - zeer bevredigend".

In november 1890 wordt het sextet voor het eerst in de privé omgeving uitgevoerd en daar was Tsjaikovski niet tevreden over. Hij besloot het scherzo en de finale aan te passen. De première van de definitieve versie vond plaats op 6 december 1892 in St. Petersburg en is opgedragen aan de Kamermuziekvereniging in St. Petersburg waarvan hij kort daarvoor lid was geworden. Het sextet heeft een traditionele vierdelige vorm. De Slavische elementen zijn duidelijk beïnvloed door het Mediterrane licht en de charme van de Toscaanse omgeving.

Het eerste deel begint zonder introductie met een heftig thema. Daarna speelt de viool het hoofdthema, lyrisch en gracieus drijvend op de harmonieën van de overige vijf instrumenten.

Het langzame tweede deel begint na een korte introductie met de eerste viool voorzien van een pizzicato begeleiding later neemt de cello het thema over. Het is alsof de zanger (viool) staand op een zonovergoten balkon zichzelf begeleid op een mandoline in een liefdeslied.

De laatste twee delen met invloeden uit de Russische volksmuziek vormen een duidelijk contrast met de eerste twee delen.

Leo van Wijk
december 2009

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski werd geboren als tweede van zes kinderen uit het tweede huwelijk van zijn vader. Op de foto uit 1848 staat Pjotr geheel links naast zijn moeder.

Agenda 2009-2010

- 1 zaterdag 19 september 20 uur Putten Kasteel De Vanenburg
Franciscus Kwartet
- 2 zaterdag 3 oktober 20 uur Ermelo Lukaskerk
Les Éléments, Franse Barok
- 3 zondag 25 oktober 14 uur Harderwijk Catharinakapel
Timora Rosler (cello) & Klára Würtz (piano)
- 4 zaterdag 14 november 20 uur Zeewolde Open Haven
Liza Ferschtman (viool) & Inon Barnatan (piano)
- 5 zondag 29 november 14 uur Nunspeet Hotel Vennendal
Marieke Schneemann (fluit) & Bart van Oort (fortepiano)
- 6 zondag 13 december 14 uur Nunspeet Hotel NH Sparrenhorst
The Hague String Variations (strijksextet)
- 7 zondag 10 januari 14 uur Harderwijk Theater Harderwijk
Fancy Fiddlers & Paolo Giacometti (piano)
- 8 zaterdag 30 januari 20 uur Ermelo De Dialoog
La Rondine (blaaskwintet & piano)
- 9 zondag 14 februari 14 uur Nunspeet Hotel Vennendal
Bas Verheijden (piano)
- 10 zaterdag 27 februari 20 uur Putten Kasteel De Vanenburg
Wyneke Jordans & Leo van Doeselaar (piano vierhanden)
- 11 zaterdag 13 maart 20 uur Zeewolde Open Haven
Matangi Kwartet met Ralph Rousseau (viola da gamba)
en Hein van de Geyn (contrabas)
- 12 zaterdag 27 maart 20 uur Ermelo Lukaskerk
Felicia van den End (fluit) & Eildert Beeftink (piano)

Onze contactpersonen geven u graag informatie:

voor Nunspeet
dhr. W.J. Bömer

E-mail: info-nunspeet@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 252968

voor Harderwijk
dhr. W. Molendijk

E-mail: info-harderwijk@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 421704

voor Ermelo
mevr. H. van Manen-Aartsen

E-mail: info-ermelo@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 563634

voor Putten
dhr. L. van Wijk

E-mail: info-putten@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 353842

voor Zeewolde
dhr. H. W. de Wit

E-mail: info-zeewolde@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 036 5223272

secretariaat
dhr. R.G. Lemmens

E-mail: secretaris@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 415593
Guido Gezellelaan 36, 3842 XM Harderwijk

financiën
dhr. H. Berkouwer

E-mail: penningmeester@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0577 411242
Hertlaan 3, 8076 PG Vierhouten

concertcoördinator:
dhr. R.A. Norg

E-mail: coordinator@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 551703
Margrietlaan 9, 3851 RS Ermelo

publiciteit/perscontacten:
dhr. M. de Lussanet

E-mail: publiciteit@randmeerconcerten.nl

websitebeheer en
Randmeerconcertbrieven:
dhr. A.P. Kuiper

E-mail: media@randmeerconcerten.nl

website Randmeerconcerten

www.randmeerconcerten.nl

aanvraag programmaboekje, zie secretariaat of vul het formulier op de website in.

reservering concerten door abonneementhouders, zie website

Adressen van de concertlocaties:

Ermelo	De Dialoog	Raadhuisplein 4, 3851 NT
Ermelo	Lukaskerk	Landgoed Veldwijk 3853 LC
Putten	Kasteel De Vanenburg	Vanenburgerallee 13, 3882 RH
Zeewolde	Open Haven	Kerkplein 8, 3891 ED
Harderwijk	Catharinakapel	Klooster 1, 3841 EN
Harderwijk	Theater	Stationslaan 26, 3842 LA
Nunspeet	Hotel Vennendal	Vennenpad 5, 8072 PX
Nunspeet	Hotel De Sparrenhorst	Eperweg 46 8072 DB
Zeewolde	Open Haven	Kerkplein 8, 3891 ED

Randmeerconcerten 2009-2010 - bestelformulier voor abonnementen

dhr. en/of mevr. _____

adres _____

postcode en plaats _____

telefoon _____

e-mail *) _____

*) indien u de gratis Randmeerconcertbrief per e-mail wilt ontvangen

Bestelt hierbij:

_____ abonnement(en) voor 7 concerten à €91,- in totaal € _____

(u hoeft niet aan te geven welke 7 concerten van de 12 concerten u wilt bezoeken)

_____ passe-partout(s) voor alle 12 concerten à €132 in totaal € _____

_____ vriendenbijdrage(n) à €15 (of meer) per persoon in totaal € _____

(u dient zich elk jaar opnieuw op te geven)

totaal € _____

En (gelieve uw keuze aan te geven door een kruisje in het vakje)

machtigt de St. Randmeerconcerten om dit totaalbedrag éénmalig af te schrijven van

rekening _____

t.n.v. _____

te _____

maakt dit bedrag over naar rekening 3177.78.722 t.n.v. St. Randmeerconcerten te Vierhouten

plaats en datum: _____

handtekening voor akkoord: _____

Wij verzoeken u dit formulier te sturen naar:
penningmeester Randmeerconcerten, de heer H.Berkouwer, Hertlaan 3, 8076 PG Vierhouten.

Randmeerconcerten

klinken

als kamermuziek in uw oren!

The text 'randmeerconcerten' is displayed in a bold, black, sans-serif font, slanted upwards from left to right. The word 'randmeer' is on the top line and 'concerten' is on the bottom line. Five red, circular shapes are arranged in a diagonal line between the two words, overlapping the letters 'e', 'e', 'r', 'c', and 'e' respectively. Each circle has a slight shadow, giving it a 3D appearance.

randmeer
concerten